

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การสอนบนหอผู้ช่วยเป็นหัวใจของการสอนวิชาพยาบาล หอผู้ช่วยจึงจำเป็นที่จะต้องมีส่วนการณและบุคลากรพยาบาลที่เป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนที่กำลังฝึกปฏิบัติมีความรักที่จะดำรงความเป็นพยาบาลวิชาชีพต่อไป ถ้าเขาได้เห็นแบบอย่างที่ดี ในทางตรงกันข้าม อาจทำให้ผู้เรียนเกิดความคับข้องใจ เบื่อหน่าย และอาจจะหนีจากวิชาชีพพยาบาลได้ เมื่อต้องพบกับสภาพแวดล้อมและบุคลากรที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ กลายเป็นปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอนในวิชาชีพพยาบาล การจัดการศึกษาพยาบาล จึงมีส่วนส่งผลไปถึงภาคปฏิบัติการพยาบาลที่มีคุณภาพ บีวิส (Bevis, 1973) ได้เสนอแนะว่าการจัดการศึกษาพยาบาลระดับอุดมศึกษาหรือในระดับวิชาชีพ ผู้บริหารควรวัดหลักวิชาการ ซึ่งมีผลจากการศึกษาค้นคว้าวิจัย เป็นหลักในการวางแผนหลักสูตร เนื้อหาวิชาและโดยเจตนาอย่างยิ่งการจัดประสบการณ์การเรียนการสอน ควรเน้นกระบวนการเรียนให้มากขึ้น และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และเนื่องจากวิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ต้องมีการปฏิบัติเป็นแกนกลาง การจัดเนื้อหาวิชาจึงประกอบด้วยภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่ครอบคลุม ตลอดจนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จากการปฏิบัติการพยาบาลและการค้นคว้าความรู้จากห้องสมุด นอกจากนี้ลักษณะของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น ขนาดห้องเรียนความพอเหมาะของแสง บรรยากาศโดยทั่วไปในการเรียนการสอน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ล้วนส่งผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนการสอนทั้งสิ้น (จินตนา สุนันท์, 2527)

บลูม (Bloom 1976) ได้ศึกษาโครงการเรียน เพื่อความรอบรู้ พบว่าตัวแปรที่มีความสำคัญในการส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนคือ

1. ความพร้อมทางด้านผู้เรียน อันได้แก่ความรู้พื้นฐาน ประสบการณ์การเรียนรู้และความพร้อมด้านความรู้สึกต่อการเรียน ซึ่งรวมถึงความสนใจ เจตคติต่อวิชาที่เรียนตลอดจนบุคลิกลักษณะของผู้เรียน
2. ความพร้อมทางด้านผู้สอน ได้แก่การเตรียมสอน วิธีดำเนินการสอน การอธิบายของครู การประเมินผล การแก้ไขสิ่งบกพร่อง และการให้ข้อมูลย้อนกลับ

3. สิ่งแวดล้อมจากการเรียนการสอนซึ่งเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน

ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงต้องพยายามทำให้ตัวแปรเหล่านี้ บรรลุตามแนวปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ต้องมีการวางแผนการสอนเป็นขั้นตอน ส่งเสริมบรรยากาศที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ ไม่หาความรู้ มีความรับผิดชอบในหน้าที่ มีความรักในวิชาที่เรียน ผู้สอนเองก็จะต้องมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความพร้อมที่จะสอน และพัฒนาการสอน การประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ (เอารมดี วุฒินฤกษ์ และจิราพร ชีวันพัฒน 2527) ถ้าตัวแปรเหล่านี้ ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ก็จะก่อให้เกิดอุปสรรคและปัญหาต่อการเรียนการสอน ซึ่งสามารถแบ่งรายละเอียดตามตัวแปรทั้ง 3 นี้ ออกเป็น

1. ปัญหาสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในหอผู้ป่วย
2. ปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติของนักศึกษา
3. ปัญหาความพร้อมในการมีภาคปฏิบัติของนักศึกษา
4. ปัญหาพฤติกรรมการณ์พิเศษของอาจารย์
5. ปัญหาบรรยากาศกลุ่มเพื่อน
6. ปัญหาบรรยากาศในการทำงานของทีมงานพยาบาล

รายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่อการเรียนการสอนทั้ง 6 ประการ มีดังนี้

สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในหอผู้ป่วย

หอผู้ป่วยเปรียบเสมือนห้องปฏิบัติการหรือห้องเรียนของนักศึกษาพยาบาล สภาพแวดล้อมทางหอผู้ป่วยได้แก่สภาพขนาดและลักษณะของหอผู้ป่วย รวมถึงแสงสว่าง เสียง อากาศจำนวนอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และความสอดคล้องกับภาคทฤษฎีในการนำอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ไปปฏิบัติการพยาบาล สิ่งอำนวยความสะดวกปฏิบัติงานและต่อการเรียนรู้นหอผู้ป่วยในเรื่องสถานที่ หนังสือ ตำรา นวัตกรรม ที่หมอนและเก็บของ

สมคิด รักษาสิทธิ์และประนอม โอทกานนท์ (2525) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา สถานที่เรียนและเครื่องมือ เครื่องใช้บนหอผู้ป่วย ดังนี้

1. สภาพภายในตึกผู้ป่วยไม่เอื้ออำนวยต่อการสอน การจัดเตียงผู้ป่วยแออัด ขาดสภาพที่จะใช้สำหรับการเรียนการสอน

2. บนหอผู้ป่วยมีใช้ห้องเรียนแค่เป็นสถานการณ์จริง จึงมีเสียงรบกวนจากการปฏิบัติงาน ญาติผู้ป่วย มีบรรยากาศและสถานที่ไม่อำนวยนัก

3. เครื่องมือ เครื่องใช้ ขาดแคลน ไม่อยู่ในสถานที่ ไม่ครบถ้วน ข้าราชการเลี้ยว ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอนมาก

ในด้านสถานที่เรียนบนหอผู้ป่วยนั้น อาจจะขึ้นกับความเหมาะสมของแต่ละหน่วยงาน โดยทั่ว ๆ ไปมักจะจัดดังนี้

1. เป็นห้องเรียนประจำตึกใช้ในการเรียนการสอนบนหอผู้ป่วย เป็นห้องเล็ก ๆ จุ นักศึกษาได้ประมาณ 10-15 คน อากาศถ่ายเทได้สะดวก ไม่มีเสียงรบกวน

2. มุมใดมุมหนึ่งของตึก ถ้าไม่มีห้องเรียนประจำ อาจารย์ต้องคิดแปลงพิจารณาให้สามารถดำเนินการสอนได้ตรงตามวัตถุประสงค์โดยไม่มีอุปสรรคหรือสิ่งรบกวน เช่น คนเดินผ่าน กลิ่นเหม็น ความอับชื้น เป็นต้น

3. ข้างเตียงผู้ป่วย กรณีที่ต้องการศึกษาผู้ป่วยอย่างใกล้ชิด หรือลาติการพยาบาล บางอย่าง

4. ตึกอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้การศึกษานายาบาลบรรลุเป้าหมายได้คืบหน้าหอผู้ป่วย จะต้องมีส่วนทางกายภาพ ได้แก่ อุปกรณ์และเครื่องใช้ซึ่งจำเป็นสำหรับการบริการอย่างเพียงพอ และพร้อมที่ใช้ได้ทุกเวลา จึงจะเกิดความคล่องตัวและรวดเร็วในการปฏิบัติงาน ช่วยให้นักศึกษานายาบาลได้มองเห็นแนวทางปฏิบัติซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎี จะเกิดความคิดในการจัดระบบความรู้ การนำไปใช้โดยเฉพาะขั้นตอนการเลือกทางปฏิบัติ ซึ่งต้องผ่านการวิเคราะห์ทางเลือกในด้านข้อจำกัดและแนวทางที่นำไปปฏิบัติ สิ่งที่ดีถือว่าเป็นหัวใจของการสอนในหอผู้ป่วย คือ การจัดการเรียนการสอนบนหอผู้ป่วย โดยมุ่งให้นักศึกษาได้คิดค้น วิเคราะห์ คัดแปลงอุปกรณ์เท่าที่มีหรือเท่าที่จะหาได้ นำมาใช้กับผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สมคิด รักษาสิทธิ์ และประนอม โอทกานนท์ , 2525)

ในวัตถุประสงค์ของงานที่ได้รับมอบหมาย การได้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตรงเป้าหมายของการศึกษา

โจเลน วัตสัน (Joellen Watson , 1979) ได้รวบรวมลักษณะของหอผู้ป่วย ที่ควรจะเป็นแหล่งฝึกปฏิบัติของนักศึกษาได้ทั้งหมด 60 ลักษณะ ซึ่งจะขอยกตัวอย่างลักษณะของหอผู้ป่วย หรือความเหมาะสมทางกายภาพของหน่วยงานที่เอื้ออำนวยต่อการเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ ดังนี้

-
นักศึกษา	ความเพียงพอในประสบการณ์การเรียนรู้ 1. จำนวนผู้ป่วยต่อวันมีมากเพียงพอที่จะให้นักศึกษาได้ศึกษา 2. ระยะเวลาที่ผู้ป่วยอยู่โรงพยาบาลเหมาะสมและเพียงพอ 3. ปัญหาของผู้ป่วยมีหลาย ๆ อย่างพอเพียงพอที่จะจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่
พยาบาล	4. มีบรรยากาศการร่วมมือช่วยเหลือกันดีระหว่างพยาบาลและเจ้าหน้าที่อื่น 5. มีโปรแกรมการศึกษาอบรม (Inservice education) สำหรับเจ้าหน้าที่
และมีคุณภาพ	6. โปรแกรมการศึกษาอบรมต่อเนื่อง มีประโยชน์ต่อนักศึกษา 7. จำนวนของเจ้าหน้าที่มีเพียงพอที่จะให้การดูแลผู้ป่วยและครอบครัวอย่างต่อเนื่อง 8. มีการรักษาสีทึบของผู้ป่วยอย่างใกล้ชิด 9. อัตราการลา เข้าใหม่ หรือลาออกของเจ้าหน้าที่อยู่ในระดับต่ำ 10. มีการนิเทศการพยาบาลที่ดีและพอเพียงโดยผู้นำการพยาบาลที่มีความสามารถ 11. มีแผนของการจัดบุคลากรที่พอเพียง เกี่ยวกับการจัดการดูแล 12. การบันทึกเกี่ยวกับผู้ป่วย สามารถใช้ประโยชน์เพื่อจุดมุ่งหมายในการสอนได้

ความเหมาะสมทางกายภาพของหน่วยงาน เพื่อเอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียน การสอน ควรมีดังนี้

1. มีห้องสำหรับประชุมปรึกษาหารือ
2. มีห้องและที่ไว้ของสำหรับนักศึกษาและอาจารย์เพียงพอ
3. ห้องอาหารมีเพียงพอสำหรับนักศึกษาและอาจารย์
4. มีที่จอดรถมากพอเพียงพอสำหรับอาจารย์และนักศึกษา
5. การคมนาคมสะดวก
6. มีห้องสมุด สามารถให้นักศึกษาใช้บริการได้
7. มีแบบทิวทัศน์ที่ดี
8. มีสถานที่จัดไว้สำหรับอาจารย์นอกระบบ
9. ไม่ห่างจากชุมชนมากนัก
10. เครื่องมือ เครื่องใช้ ทันสมัยอยู่ในสภาพที่ดี
11. มีเครื่องมือและทรัพยากรเพียงพอสำหรับการให้การสอนนอกระบบ
12. สถานที่ของหน่วยงานกว้างขวางเพียงพอ
13. การใช้ประโยชน์ในหน่วยงานสำหรับฝึกปฏิบัติงาน สามารถใช้ได้

จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง การกำหนดเนื้อหาหลักสูตร วัตถุประสงค์ กำหนดวิชาการสอน การประเมินและค้นหาแหล่งสถานที่ฝึกภาคปฏิบัติที่มีความพร้อม มีบรรยากาศ การทำงานของสมาชิกในแหล่งฝึกที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน ตลอดจนความพร้อมในสถานที่ของแหล่งฝึกก็นำมาใช้พิจารณาอีกด้วย

ความพร้อมในการฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษา

ความพร้อมในการฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษา นักศึกษาพยาบาลจะได้รับการเตรียมความพร้อมตั้งแต่เรียนในภาคทฤษฎี นอกจากจะได้รับความรู้ในเนื้อหาวิชาแล้ว นักศึกษาพยาบาลจะได้รับการฝึกทำการปฏิบัติที่โรงพยาบาลตามหลักเทคนิคต่าง ๆ โดยมีอาจารย์ประจำกลุ่มรับผิดชอบดูแลและคอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด เพื่อเตรียมให้นักศึกษาพยาบาลมีความพร้อมที่จะขึ้นไปให้

การพยาบาลผู้ป่วยตามสถานการณ์จริงบนหอผู้ป่วย เป็นการเสริมความรู้ให้มั่นคงมากขึ้น นักศึกษาพยาบาลเกิดความมั่นใจและมีความพร้อมที่จะเรียนรู้และมีภาคปฏิบัติขั้นสูงต่อ ๆ ไปได้ดียิ่งขึ้นด้วย

จินตนา อุณันต์ (2527) ให้ความหมายความพร้อมว่า หมายถึงนักศึกษามิโนภาพว่าตนเอง เริ่มต้นกระทำทักษะนั้น ๆ มีความสามารถทางสรีรวิทยาในการกระทำทักษะนั้นจนสำเร็จ ประกอบกับมีจิตใจที่พร้อมจะลงมือกระทำ

เชียรศรี วิวิธสิริ (2527) กล่าวถึงความพร้อมว่า หมายถึง การเตรียมตัวเพื่อที่จะเจริญงอกงามหรือก้าวหน้าต่อไป หรือความพร้อมคือสภาพที่ผู้เรียนมีภาวะสมบูรณ์สุดขีดทั้งทางกาย อารมณ์ สติปัญญา มีประสบการณ์เดิมที่เหมาะสม มีสภาพอารมณ์และการปรับตัวที่ที่เหมาะสมที่จะเรียนรู้ หรือทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง

กฎแห่งความพร้อมจึงกล่าวถึงสภาพความพร้อมของนักศึกษา ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ด้านร่างกาย หมายถึง ความพร้อมทางอวัยวะและอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายและจิตใจ ด้านร่างกาย หมายถึง ความพร้อมทางอวัยวะและอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย ความพร้อมด้านจิตใจ หมายถึง ความพร้อมที่เกิดขึ้นจากความพึงพอใจเป็นสำคัญ ถ้าเกิดความพอใจ ย่อมนำไปสู่การเรียนรู้ ถ้าไม่พึงพอใจจะทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้ หรือทำให้การเรียนรู้หยุดชะงักไป (กมลรัตน์ หล้าลวงษ์ , 2528) นอกจากนี้ จินตนา อุณันต์ (2527) กล่าวถึง ความพร้อมของนักศึกษา นอกจากด้านร่างกายและจิตใจหรืออารมณ์แล้ว ยังต้องมีความพร้อมในด้านสมองในเชิงความคิด เป็นสิ่งที่ต้องมีมาก่อนด้วย

ความพร้อมในการมีภาคปฏิบัติของนักศึกษา จึงหมายถึงการที่นักศึกษามิโนภาพว่าตนเองสามารถเริ่มต้นกระทำกิจกรรมได้สำเร็จโดยการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ปรับเปลี่ยนความคิด และความรู้สึกลดอคจนมีทักษะเกี่ยวกับการปฏิบัติการพยาบาลต่อผู้ป่วยในหอผู้ป่วย โดยประกอบด้วยความพร้อมทางด้านสมอง ด้านร่างกาย และด้านจิตใจ อธิบายพอสังเขปได้ดังนี้

ความพร้อมด้านสมอง เป็นความพร้อมในเชิงความเครียด ที่จะกระทำกิจกรรมทางทักษะบางอย่าง ความพร้อมทางสมองเป็นสิ่งที่ต้องมีมาก่อน และเกี่ยวข้องกับระดับความรู้และการจัดจำหนวย่อม ๆ การจำแนกที่ใช้การคัดสรรตามความแตกต่าง เป็นตัวอย่างของความพร้อมทางสมอง (จินตนา อุณันต์ , 2527) ตัวอย่างเช่นอาจารย์อาจจะใช้วิธีการบรรยายหรือใช้การศึกษาด้วยตนเอง ได้ฝึกคิดใช้สติปัญญา หรือ อาจารย์ต้องรีบตรวจและคืนรายงานให้นักศึกษาได้ทัน

เหมาะสมกับเวลา เพื่อนักศึกษาจะได้ตรวจสอบความถูกต้อง หรือสิ่งที่ต้องแก้ไขโดยไม่สิ้นความสนใจไปเสียก่อน (พวงเพ็ญ ชุณหปราณ . 2534) จินตนา ฮุนพันธ์ (2527) กล่าวว่าเป็นการเสริมความพร้อมด้านอารมณ์ด้วย เพราะเมื่อจิตใจพร้อมสมองสั่งการให้ทำกิจกรรมตามที่ต้องการได้

ความพร้อมด้านร่างกาย หมายถึงความพร้อมเกี่ยวกับการปรับสภาพร่างกาย ซึ่งจำเป็นสำหรับการกระทำกิจกรรมทักษะบางอย่าง ความพร้อมทางร่างกายเกี่ยวข้องกับความพร้อมด้านเครื่องรับ นั่นคือ การรับความรู้สึก หรือการมุ่งไปยังความตั้งใจของประสาทสัมผัสและท่าทางที่จำเป็นหรือการจัดท่าทาง ตำแหน่งของร่างกาย อาทิ นักศึกษานายบาลจัดตำแหน่งมือและท่าทางเพื่อเตรียมเปลี่ยนขวดน้ำเกลือ จัดท่ายืนหรือท่านั่งเพื่อนั่งคุยกับผู้ป่วย (จินตนา ฮุนพันธ์ . 2527) นักศึกษานายบาลต้องได้รับการพักผ่อนที่เพียงพอ ได้รับประทานอาหารเข้าก่อนเข้าปฏิบัติงาน ได้สวมรองเท้าที่ทนลื่นเท้า ได้แต่งกายสะอาดเรียบร้อย เนื้อสามารถทำงานได้อย่างมีความสุข อาจารย์ควรได้ซักถามและสังเกตความสุขสบายทางร่างกายของนักศึกษา เพื่อความพร้อมในการปฏิบัติงาน (พวงเพ็ญ ชุณหปราณ . 2534)

ความพร้อมทางด้านอารมณ์ หมายถึง ความพร้อมในรูปของความรู ความพึงปรารถนา ในการปฏิบัติกิจกรรมทางทักษะนั้น ๆ นั่นคือมีความตั้งใจคอยสนอง อาทิ รู้สึกต้องการเปลี่ยนขวดน้ำเกลือ มีความปรารถนาจะปลดไฮดรอลิก (จินตนา ฮุนพันธ์ . 2527) อาจารย์ต้องมีความไวต่อปัญหาความพร้อมนี้ของนักศึกษา ไม่ว่าจะนักศึกษากำลังเจ็บป่วย หรือมีความกังวลในเรื่องส่วนตัว ทำให้รับกวนการทำงานและสมาธิในการเรียน อาจารย์ต้องพยายามแก้ไขสาเหตุ กระตุ้นชี้แนะในทางที่ถูกต้องแก่นักศึกษาตลอดจนให้กำลังใจ (พวงเพ็ญ ชุณหปราณ . 2534)

นักศึกษานายบาลที่มีความพร้อมในการฝึกภาคปฏิบัติ ทั้งด้านสมอง ด้านร่างกายและด้านอารมณ์ ย่อมพร้อมที่จะรับรู้ในการเรียนรู้สิ่งแวดลอมใหม่ ๆ เต็มใจที่จะช่วยเหลือแก้ปัญหาให้ผู้ป่วย

พฤติกรรมการณ์พิเศษของอาจารย์

การฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษานายบาลเป็นการปฏิบัติจริง ต่อชีวิตผู้ป่วย ตลอดจนถึงสิทธิเสรีภาพและศีลธรรม จรรยาทางสังคมด้วย ดังนั้น ในการฝึกงานทางคลินิก สถาบันการศึกษาจะต้องเตรียมอาจารย์ที่จะเป็นพี่เลี้ยงนักศึกษาในคลินิก เพื่อให้การเรียนของนักศึกษาลอดล้นต่อ

ผู้ช่วยเกิดความรู้ ความเชื่อมั่นในตัวเอง และมีมารยาทที่เหมาะสมต่อผู้ป่วย (นางเพ็ญ ชูเทพราณ , 2534)

ในการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลนั้น เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา ซึ่งจะมีส่วนเสริมสร้างประสบการณ์การเติบโตทางความคิด การยอมรับในความสามารถของตน และการยอมรับของบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้อง นับว่าเป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญในการสร้างให้เกิดภาพพจน์ของตนเองและซึมซับ เอาความรู้สึกจากประสบการณ์นั้น ๆ เข้าไว้ในตน (พงษ์สวัสดิ์ ลวัลติพงษ์ , 2528 อ้างในลาวดี เรืองวิเศษ , 2537) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาจึงเกิดขึ้นได้ทั้งในการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การที่นักศึกษาพยาบาลได้มีโอกาสฝึกฝนเหตุการณ์ที่พึงประสงค์ในสถานการณ์การเรียนทางคลินิก การได้เห็นแบบอย่างที่ดี การเลียนแบบ มีส่วนช่วยให้นักศึกษาเรียนรู้ว่าจะปฏิบัติอย่างไร ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไป (จินตนา ยูนิพันธ์ , 2527) และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากการได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติในสถานการณ์ทางคลินิกที่มีความหลากหลาย

ชเวียร์ (Schweer , 1976) ได้เสนอข้อคิดสำหรับอาจารย์พยาบาล ในการส่งเสริมความคิดริเริ่มของนักศึกษาไว้ 4 ขั้นตอนคือ ใจกว้าง จับจุดสำคัญ มีระเบียบระเบียบและสรุปความ

ฮินคลิฟฟ์ (Hinchliff , 1986 อ้างใน สมศรี ลัจจะสกุลรัตน์ , 2537) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของอาจารย์ในทัศนะ ดังนี้

1. เป็นผู้มีทักษะและประสบการณ์ทางการพยาบาล ความสนใจที่จะพัฒนามาตรฐานในการพยาบาลให้ดียิ่งขึ้น
2. สนใจที่จะช่วยเหลือนักศึกษาในการเรียน เพื่อพัฒนาศักยภาพของนักศึกษายพยาบาล
3. มีความเชี่ยวชาญในการให้การพยาบาล
4. มีทักษะในการสอนโดยเฉพาะการสอนรายบุคคล และการสอนรายกลุ่ม
5. สามารถสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนของนักศึกษา
6. ตื่นตัวในการสอนเมื่อมีสถานการณ์ที่เหมาะสมในการเรียนรู้ของนักศึกษา

สมคิด รักษาสิทธิ์และประนอม โอทกานนท์ (2525) ได้กล่าวถึงหน้าที่รับผิดชอบของอาจารย์ในทัศนะประจำตัวไว้ว่า อาจารย์จะต้องทำทุกวิถีทางที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้

และพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ตามความต้องการของสถาบันและของนักศึกษาอย่างเต็มที่ ขณะฝึกปฏิบัติงานในตึกผู้ช่วย ช่วยและจัดให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในสิ่งที่ถูกต้อง ได้นำความรู้ที่ได้ศึกษามาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ช่วย ได้เรียนรู้แนวทางที่จะปรับปรุงแก้ไข ส่วนที่ผิดหรือบกพร่องและช่วยได้เรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ นอกเหนือไปจากที่ได้เรียนในห้องเรียน กิจกรรมที่สำคัญของอาจารย์นี้เทศประจำตัวมีดังต่อไปนี้ คือ

1. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักศึกษาพยาบาล ได้แก่การมอบหมายงาน มอบหมายผู้ช่วยให้อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งในเรื่องนี้จะทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ได้โดยตรงจากประสบการณ์ปฏิบัติ ถือว่าเป็นประสบการณ์ตรงการเรียนรู้ด้วยวิธีนี้จะช่วยให้นักศึกษาเกิดความคิดสามารถใช้ความคิดได้อย่างอิสระได้เรียนรู้เหตุผล รู้แนวทางปฏิบัติ รู้วิธีหรือแนวทางที่จะแก้ปัญหาทางการพยาบาลในด้านต่าง ๆ ได้และสามารถสรุปข้อคิดเห็นได้ ประสบการณ์ตรงนี้จะช่วยกระตุ้น หรือจูงใจ หรือท้าทายความคิดความต้องการของนักศึกษาในอันที่จะศึกษาไม่หาความรู้ทั้งในด้านที่เกี่ยวกับเทคนิค วิธีปฏิบัติงาน ตลอดจนวิธีที่จะพัฒนาวิชาชีพเพิ่มเติมขั้นต่อไปอีก

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักศึกษา อาจารย์นี้เทศจะต้องพยายามใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วในตึกผู้ช่วยให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ให้มากที่สุด งานของอาจารย์ในด้านนี้จะเริ่มตั้งแต่การกำหนดจุดมุ่งหมายว่า ต้องการให้นักศึกษาได้เรียนรู้ได้พัฒนาทักษะและความสามารถในเรื่องใดโดยเฉพาะ จุดมุ่งหมายควรสอดคล้องกับความรู้ ความสามารถพื้นฐานของนักศึกษา และลักษณะงานหรือประสบการณ์ที่หน่วยงานซึ่งเป็นแหล่งฝึกปฏิบัติงาน แต่ละหน่วยจะให้เกิดแก่นักศึกษาได้ จุดมุ่งหมายที่อาจารย์กำหนดนั้นจะถูกนำมาใช้เป็นเครื่องชี้ทิศทางของการดำเนินงาน โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับการเลือกสรรกิจกรรม การเลือกผู้ช่วยที่จะมอบหมายให้นักศึกษาได้ศึกษาและให้การรักษาพยาบาล ตลอดจนการเลือกวิธีการที่ใช้ทดลองว่า นักศึกษาได้รับประสบการณ์และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่มุ่งหวังหรือไม่ มีสิ่งใดที่ควรจะได้รับการทบทวนเพื่อหาทางแก้ไขปรับปรุงบ้าง

2. การนิเทศการฝึกปฏิบัติงานในตึกผู้ช่วย ภายหลังจากที่ได้จัดประสบการณ์และมอบหมายงานให้นักศึกษาแล้ว อาจารย์นี้เทศจะต้องติดตามให้คำแนะนำหรือชี้แนวทางต่าง ๆ อันจะเสริมให้การเรียนรู้ดำเนินไปได้และให้นักศึกษาเกิดทักษะทั้งในด้านการปฏิบัติและการใช้ความคิดได้อย่างเต็มที่ ตามลักษณะของการนิเทศ โดยสรุป จะเห็นได้ว่าการนิเทศนั้นไม่ใช่เป็นการตรวจงานเมื่องาน

เล็งจล้นลง เพื่อหาจุดบกพร่อง แต่จะเป็นการช่วยนักศึกษาให้ได้เรียนรู้ ได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนเต็มที่และมีเหตุผล ช่วยให้นักศึกษามีพัฒนาการในทิศทางที่ต้องการ

นอกจากนี้ อาจารย์ในเทศควรสร้างสัมพันธ์ที่ดี เป็นผู้สร้างบรรยากาศที่อบอุ่นมีความเข้าใจนักศึกษา ละเว้นการกระทำให้ผู้เรียนเกิดความกลัว ความตื่นเต้นหรือความเครียด หรือมีความกังวลเกินกว่าจำเป็น เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอนในเด็กผู้ป่วย อาจารย์และนักศึกษาควรจะต้องทำงานร่วมกัน เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลที่ดี มีคุณภาพ อาจารย์จำเป็นต้องใช้กลวิธีและศิลป์ที่จะช่วยนักศึกษาได้เรียนรู้ปัญหาของตน หากทางแก้ไขไม่ได้อย่างเหมาะสมด้วยความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ

3. การประเมินผลการปฏิบัติ อาจารย์และนักศึกษาควรร่วมกันทำการประเมินผลโดยยึดเป้าหมายและหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ วิธีประเมินผลอาจใช้หลาย ๆ วิธีร่วมกัน เช่น การสังเกต การสอบถาม การให้ทดสอบทำ การบันทึกพฤติกรรม การบันทึกสังเกต การตรวจสอบสิ่งที่ต้องปฏิบัติ การทดสอบหลังปฏิบัติงาน และการให้นักศึกษาเขียนประเมินผลการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ เช่น นักศึกษามีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางใดบ้าง ได้เรียนรู้อะไรเพิ่มเติม สิ่งที่อยู่ใต้น้ำมืออะไรบ้าง สิ่งที่ต้องการเปลี่ยนแปลงอย่างมีเหตุผล และสิ่งใดเป็นอุปสรรคต่อการเรียนในเด็กผู้ป่วยบ้าง เป็นต้น ในการประเมินพฤติกรรมควรจะสอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ในเด็กผู้ป่วยที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมาย

4. การจัดการสอนในเด็กผู้ป่วย การจัดการสอนลักษณะนี้เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมและขยายขอบเขตการเรียนรู้ ตลอดจนประสบการณ์ในขอบข่ายที่ต้องการ เป็นกิจกรรมที่จะต้องมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล

พฤติกรรมการณ์เทศที่ดีของอาจารย์ จะช่วยให้นักศึกษาพยาบาลสามารถประยุกต์แนวความคิดรวบยอดและทฤษฎี นำไปใช้ในสถานการณ์ทางคลินิกจากการสอนด้วยวิธีการ ตั้งสถานการณ์จำลองในการแก้ปัญหา หรือการประชุมปรึกษาจะช่วยร่วมกันอภิปรายตัวอย่างและร่วมกันตั้งปัญหา นอกจากนี้ยังเป็นตัวอย่างให้นักศึกษาพยาบาลได้แนวทางเลือกในการปฏิบัติ

บรรยากาศกลุ่มเพื่อน

ในการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ กลุ่มเพื่อนมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเพื่อนที่ฝึกปฏิบัติในหอผู้ป่วยเดียวกัน จากการศึกษาของวินด์เซอร์ (Windsor , 1987) สนับสนุนว่า ในการเรียนระหว่างประสบการณ์ทางคลินิกของนักศึกษา พบว่า กลุ่มเพื่อนมีความสำคัญเนื่องจากมีการเกื้อหนุนทางอารมณ์ และปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มเพื่อนซึ่งจะสังเกตพฤติกรรมของกลุ่ม คือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม โครงสร้างของกลุ่ม จุดมุ่งหมายและเป้าหมายของกลุ่ม ลักษณะดังกล่าวของกลุ่มมีผลต่อแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (พันทิมา อุตฺยสฺ , 2523)

กรองแก้ว อุตฺยสฺ (2533) ได้อธิบายในเรื่องการตัดสินใจด้วยกลุ่ม จะมีน้ำหนักเป็นที่เชื่อถือและยอมรับกับบุคคลอื่น ๆ นอกเหนือจากสมาชิกกลุ่มด้วยตนเอง เนื่องจากการตัดสินใจด้วยกลุ่มเป็นการผสมผสานความคิดของหลายคนมารวมกัน ปราศจากอคติของบุคคล นอกจากนั้นกลุ่มยังเป็นเครื่องมือช่วยแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อเทียบกับการแก้ปัญหาโดยบุคคลคนเดียว เพราะกลุ่มสามารถหาข้อมูลได้มากกว่า มีประสบการณ์และความสามารถในการหาวิธีแก้ปัญหาหรือคำแนะนำต่าง ๆ อย่างหลากหลายให้เลือก และยังมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมถึงถกเถียงอภิปรายกัน เพื่อให้ได้วิธีการที่ถูกต้องและดีที่สุดอย่างมีเหตุผล กล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการระดมพลังสมองความคิดเห็นต่าง ๆ

การพัฒนาประสิทธิภาพของกลุ่มในสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะมีแนวโน้มที่จะทำให้สมาชิกเกิดแรงจูงใจ และช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มที่มีประสิทธิภาพมักจะมีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เชื่อใจและไว้วางใจ อาจารย์จะต้องคอยสร้างบรรยากาศที่น่าสบายใจ และให้กำลังใจในการทำงานของกลุ่ม สนับสนุนให้นักศึกษาช่วยกันทำงานที่ไม่ใช่แข่งขันกัน แต่เปิดโอกาสให้มีการวางแผนร่วมกัน สมาชิกยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล กลุ่มมีเป้าหมายชัดเจนและคล้อยตามเป้าหมายของสถานศึกษา เมื่อมีการกระทำผิดพลาด จะไม่ใช้การตำหนิ ตีเตือนหรือลงโทษกัน แต่จะช่วยกันแก้ปัญหา มีส่วนร่วมในด้านการศึกษาข้อมูล ถ้าเป็นปัญหาทางการแพทย์กลุ่มจะมีความพึงพอใจในการดูแล ความรู้สึกสบายใจ เมื่อสามารถแก้ปัญหาของผู้รับบริการได้ (Hughee , 1993) มีการสื่อสารภายในกลุ่มดี และช่วยกันปรับปรุงให้ผลงานของกลุ่มมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (พันทิมา อุตฺยสฺ , 2523)

จากที่กล่าวนี้ พอสรุปได้ว่า บรรยากาศกลุ่มเพื่อน หมายถึง ลักษณะภายในกลุ่มเพื่อน นักศึกษาพยาบาลที่มีความสัมพันธ์ที่ดี ได้แก่ การเกื้อหนุนทางอารมณ์และปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มแสดงออก ในรูปของความตั้งใจที่จะช่วยเหลือ การพูดคุยซักถาม การปลอบใจและให้กำลังใจ การช่วยเหลือกัน การชี้แนะประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้ว การร่วมกันศึกษาข้อมูลต่าง ๆ การร่วมกันแสดงความคิดเห็นและการยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล

บรรยากาศในการทำงานของทีมการพยาบาล

ทีมการพยาบาล หมายถึง เจ้าหน้าที่ทางการพยาบาลทุกระดับ ที่ปฏิบัติการบนหอผู้ป่วยในโรงพยาบาล

จากการศึกษาของคาสเทลโล (Castello, 1989) พบว่าผู้ที่มิบทบาทสำคัญในการช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ในภาคปฏิบัติและมีทักษะทางการปฏิบัติการพยาบาล นอกจากนักศึกษารุ่นพี่และอาจารย์พยาบาลแล้ว ยังมีพยาบาลประจำการที่มีส่วนช่วยให้นักศึกษาประสบผลสำเร็จในการฝึกปฏิบัติจริง สอดคล้องกับความคิดของ เคลเลอร์ (1971 อ้างถึงในฟารีดา อิบราฮิม, 2525) ที่ต้องการเน้นบทบาทสำคัญของพยาบาล ที่จะช่วยให้บริการพยาบาลถึงมือผู้ป่วย ช่วยให้การปฏิบัติการพยาบาลเป็นการแก้ปัญห และต้องสอนวิธีการแก้ปัญห ในการปฏิบัติการพยาบาลได้นักศึกษา ช่วยเป็นแบบนิมน์สำหรับนักศึกษา ซึ่งมีความสอดคล้องกับสุวรรณ สุธรรมนิรันดร์ (2530) พบว่า พยาบาลประจำการและนักศึกษามีความคาดหวังในด้านปฏิบัติการพยาบาลอย่างถูกเทคนิค เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษาในระดับมากที่สุด พยาบาลทุกคนยังมีความเชื่อมั่นในการแนะนำนักศึกษา และมีส่วนช่วยทำให้บรรยากาศในหอผู้ป่วยมีความเป็นกันเอง และมองเห็นว่าการดูแลผู้ป่วยเป็นสิ่งที่น่าสนใจศึกษาอย่างยิ่งมีความภาคภูมิใจ มีเกียรติยศและศักดิ์ศรี และมีความผูกพันกับวิชาชีพ

จะเห็นได้ว่า บรรยากาศในการทำงานของทีมการพยาบาลที่ดีจะให้นักศึกษาพยาบาล ได้รับประสบการณ์ในการปฏิบัติการพยาบาล นอกจากนักศึกษานพยาบาลจะได้เรียนรู้ลักษณะงานต่าง ๆ บนคลินิกแล้ว ยังมีโอกาสพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ ภายใต้การแนะนำของพยาบาลประจำการ เช่น การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้ร่วมงาน การตัดสินใจแก้ปัญหต่าง ๆ ด้วยตนเอง การปรับตัวในการฝึก

ปฏิบัติ การนำประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับมาประมวลเป็นแนวความคิดของตน ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีความมั่นใจในการตัดสินใจแก้ปัญหาทางการพยาบาล

กล่าวโดยสรุปได้ว่า บรรรยากาศในการทำงานของทีมการพยาบาล หมายถึง ลักษณะการทำงานของการพยาบาลที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อนักศึกษาพยาบาล ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือ การชี้แนะการสอนวิธีการแก้ปัญหา การช่วยสร้างบรรยากาศในหอผู้ป่วยให้มีความเป็นกันเอง และการเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติการพยาบาล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษา ค้นคว้าตำรา เอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เรื่องความคิดเห็นต่อวิชาชีวะพยาบาล และปัญหาในการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยของนักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ สามารถรวบรวมงานวิจัยต่าง ๆ ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการ ศึกษาครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

งานวิจัยในประเทศ

แจ่ม นาควิเชียร (2511) ได้ศึกษาปัญหาการเรียนภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 1 ถึงปีที่ 4 โรงเรียนพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก พบว่า ปัญหาซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการ เรียนภาคปฏิบัติของนักเรียนที่เกี่ยวกับเครื่องใช้ พบมากที่สุด ถึงร้อยละ 90.00 คือต้องรับผิดชอบของ ชำรุดและแตกหักเสียหายทั้ง ๆ ที่ไม่ได้ทำเอง และร้อยละ 74.00 พบว่า เครื่องใช้ในตึกผู้ป่วย ไม่เพียงพอ ส่วนอุปสรรคเกี่ยวกับสถานที่ปฏิบัติงาน นักเรียนร้อยละ 82 ให้ความเห็นว่าสถานที่ ปฏิบัติงานคับแคบ ผู้ป่วยอยู่อย่างแออัด ทำให้ลำบากแก่การรักษาพยาบาล เกี่ยวกับการให้คะแนน ปฏิบัติงาน คุณผลการปฏิบัติงาน นักเรียนร้อยละ 84 มีความเห็นว่า ผู้ให้คะแนน ตู่นักเรียนไม่ทั่ว ถึง ร้อยละ 81 มีความเห็นว่า ผู้ให้คะแนนให้คะแนนไม่ยุติธรรม ส่วนอุปสรรคในการทำงานของ นักเรียน นักเรียนร้อยละ 78 เห็นว่า พยาบาลไม่ช่วยทำงาน ทำให้นักเรียนต้องทำงานหนัก รับผิดชอบงานมากเกินไป อุปสรรคสำคัญจากผู้ป่วย นักเรียนร้อยละ 72 รายงานว่า ผู้ป่วยไม่ให้ความร่วมมือในการรักษาพยาบาล

ฟ้าริศา อัยราฮิม (2512) ศึกษาความคิดเห็นการฝึกปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยของ นักเรียนพยาบาลชั้นปีที่ 3 โรงเรียนพยาบาลมยุรกนคร และอนามัยศิริราช จำนวน 77 คน พบว่า นักศึกษาร้อยละ 61.33 มีความเห็นว่า ปริมาณงานที่ทำให้แต่ละเวรมากเกินไป ในด้านคุณภาพ ของงานพยาบาลที่ให้แก่ผู้ป่วย นักศึกษาร้อยละ 70.67 เห็นว่า การพยาบาลที่นักศึกษาให้แก่ผู้ป่วย ตีปานกลาง สำหรับอุปสรรคสำคัญที่ทำให้งานพยาบาลที่ให้แก่ผู้ป่วยมีประสิทธิภาพไม่ดีเท่าที่ควรนั้น นักศึกษาร้อยละ 53.33 มีความเห็นว่า การดูแลไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากมาจากนักศึกษาแต่ละคนต้อง

รับผิดชอบผู้ป่วยจำนวนมากเกินไป จึงเป็นสาเหตุทำให้ผู้ป่วยไม่ได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง เกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ นักศึกษาร้อยละ 83.34 ให้ความเห็นว่าคุณรู้ภาคทฤษฎีช่วยให้ปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น และการปฏิบัติงานช่วยส่งเสริมความรู้ภาคทฤษฎีด้วย สิ่งที่ทำให้นักศึกษาท้อถอย ไม่อยากปฏิบัติงาน นักศึกษาร้อยละ 37.34 มีความเห็นว่า เกิดจากการทำงานมากเกินไป ร้อยละ 33.33 เกิดจากไม่ได้รับความเป็นธรรมจากครูและหัวหน้าพยาบาล

ศิริพร รัตนเมธี (2514) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนภาคปฏิบัติของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 60 คน ของโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า นักศึกษาร้อยละ 51.66 ชอบปฏิบัติงานเวรเช้า เพราะเป็นเวรที่สามารถให้การดูแลผู้ป่วยได้ดี และทำให้มีเวลาเหลือสำหรับค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม นอกจากนี้ นักศึกษาร้อยละ 88.33 พบว่า เวรเช้าเป็นเวรที่มีโอกาสใช้ความรู้ทางทฤษฎีมากที่สุด และยังเป็นเวรที่มีโอกาสดูแลความสบายและความต้องการทางจิตใจของผู้ป่วยได้มากที่สุด เกี่ยวกับอุปสรรคในการปฏิบัติงานอันเนื่องมาจากผู้ป่วยและญาติผู้ป่วย นักศึกษาร้อยละ 63.33 มีความเห็นว่า ผู้ป่วยไม่ให้ความร่วมมือในการรักษาพยาบาล และร้อยละ 58.33 มีความเห็นว่าญาติผู้ป่วยไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงพยาบาล อุปสรรคจากสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่สำคัญอันดับแรก นักศึกษาร้อยละ 76.37 รายงานว่าเครื่องมือ เครื่องใช้ในการรักษาพยาบาลไม่เพียงพอ ร้อยละ 51.67 เห็นว่าสถานที่ปฏิบัติงานคับแคบ

วนิดา ไชยธวัช (2514) ได้ศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนภาคปฏิบัติในหอผู้ป่วยของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และ 4 จำนวน 100 คน โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย วชิรพยาบาล พบว่า นักศึกษาร้อยละ 45.00 มีความรู้สึกก่อนเข้าเรียนวิชาพยาบาลว่าเป็นอาชีพที่ต้องการความเลียดละ อุตุน ร้อยละ 36.00 เห็นว่าเป็นอาชีพที่มีเกียรติ และความรู้สึกของนักศึกษาเมื่อปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยครั้งแรก นักศึกษาร้อยละ 51.00 กลัวทำงานไม่ถูกวิธีตามที่เรียนมา ร้อยละ 33.00 รู้สึกไม่สบายใจเมื่อเห็นสภาพการเจ็บป่วย ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการดูแลรับผิดชอบผู้ป่วย นักศึกษาร้อยละ 60.00 ให้ความเห็นว่าควรให้นักศึกษารับผิดชอบผู้ป่วยคนเดิม ร้อยละ 37.00 เห็นว่าควรเปลี่ยนผู้ป่วยทุกวัน นอกจากนี้เกี่ยวกับการศึกษาภาคทฤษฎี ร้อยละ 64

เห็นว่า ช่วยให้การปฏิบัติงานดีขึ้น นักศึกษาร้อยละ 90.00 เห็นว่าการปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยมีประโยชน์ในการส่งเสริมความรู้ทางภาคทฤษฎี

นภาพร นนตกร (2516) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลที่มีต่อการศึกษภาคปฏิบัติบนหอผู้ป่วย ในโรงพยาบาลรามคำแหง พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เข้ามาศึกษาวิชาชีพ เพราะเห็นว่า มีประโยชน์ต่อตนเอง ครอบคลุม และสังคม ก่อนเข้ามาเรียนรู้สึกว่าเป็นอาชีพที่ต้องใช้ความเสื่อสละ อดทน ต้องรับผิดชอบมาก และเป็นอาชีพที่ได้บุญกุศล ภายหลังเข้ามาเรียน นักศึกษาส่วนใหญ่รู้สึกชอบเป็นของครึ่ง ในด้านเกี่ยวกับการปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยครั้งแรก นักศึกษาส่วนมากรู้สึกไม่สบายใจเมื่อเห็นสภาพคนเจ็บป่วย มีบางส่วนรู้สึกกลัวทำงานไม่ถูกต้องตามที่เรียนมา มีเพียงบางส่วนตื่นเต้นอยากทำงาน นักศึกษาชอบปฏิบัติงานเวรเข้ามามากที่สุด โดยให้เหตุผลว่ามีครูคอยให้คำแนะนำ และปรึกษาอย่างใกล้ชิด และเป็นเวรที่มีโอกาสให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วยมากที่สุด และได้รับความรู้และประสบการณ์มากที่สุด ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีความเห็นว่าการศึกษภาคทฤษฎีช่วยให้ปฏิบัติงานได้ดีขึ้น เกี่ยวกับกิจกรรมการสอนบนหอผู้ป่วย นักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการให้ครูและนักศึกษามีปราชญ์ร่วมกัน อุปสรรคในการปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย ได้แก่ นักศึกษาไม่ได้รับการพิจารณาความคิดเห็นที่แสดงออกไป ผู้ป่วยไม่เชื่อถือความสามารถของนักศึกษา ไม่รวมมือในการรักษาพยาบาล เครื่องมือเครื่องใช้ไม่เพียงพอ ห้องน้ำห้องส้วมผู้ป่วยสกปรก พยาบาลไม่เป็นกันเอง ทำให้นักศึกษาไม่กล้าปรึกษา นักศึกษาบางส่วนเห็นว่า พยาบาลไม่ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ และพยาบาลทำงานไม่ถูกเทคนิคยึดเป็นตัวอย่างไม่ได้ นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าครูพยาบาลให้คะแนนไม่ยุติธรรม รองลงมาคือครูไม่เป็นกันเอง ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล

ชุลีพร เชาวนเมธากิจ (2517) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาต่อวิชาชีพและการเรียนวิชาการพยาบาลอายุรกรรมและศัลยกรรม พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ที่สมัครเข้าเรียนวิชาชีพ พยาบาลไม่ได้มาเรียนด้วยใจรักหรือมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพมาก่อน แต่มาเรียนเพราะจบแล้วหางานทำได้ง่ายกว่าอาชีพอื่น เป็นความต้องการของบิดามารดา หรือสอบเข้าเรียนที่อื่นไม่ได้ ส่วนปัญหาในการเรียนภาคปฏิบัติได้แก่ ผู้ให้คะแนนดูแลการทำงานของนักศึกษาไม่ทั่วถึง พยาบาลมอบหมายงานให้นักศึกษามากเกินไปโดยไม่ช่วยนักศึกษาทำงาน ครูพยาบาลมักจะตำหนินักศึกษาต่อหน้าผู้ป่วย

นักศึกษาปฏิบัติงานไม่ทันเวลา นักศึกษาปฏิบัติงานผิดพลาดจากความเข้าใจผิด รู้เท่าไม่ถึงการณ์ คำরাบประกอบการเรียนที่เป็นภาษาไทยมีน้อย ครูพยาบาลและพยาบาลไม่เป็นกันเองทำให้นักศึกษาไม่กล้าปรึกษา เมื่อถามข้อสงสัยจากครูพยาบาล มักไม่ได้คำตอบ แต่ให้กลับไปดูตำราใหม่ เครื่องมือเครื่องใช้ไม่พอ นักศึกษาไม่ได้แสดงความคิดเห็นขณะปฏิบัติงาน

วิรัตน์ โทศลมขัติ (2519) ได้ทำการศึกษาปัญหาการฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษา อนุปริญญาพยาบาลอนามัยและผดุงครรภ์ ในสถานศึกษาของรัฐบาล พบว่า การประสบปัญหาแต่ละด้านของนักศึกษาในวิทยาลัยพยาบาลทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมกันพบว่า ปัญหาที่นักศึกษาประสบมากอันดับ 1 ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับผู้ป่วยและญาติ อันดับ 2 ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับเครื่องมือเครื่องใช้บนหอผู้ป่วย อันดับ 3 ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับผู้ร่วมงาน อันดับ 4 ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์ผู้สอนและผู้ควบคุมการฝึกภาคปฏิบัติ อันดับ 5 ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนบนหอผู้ป่วย อันดับ 6 ได้แก่ ปัญหาส่วนตัว และเมื่อเปรียบเทียบในแต่ละชั้นปี พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 2, 3 และ 4 ประสบปัญหาการฝึกภาคปฏิบัติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อเปรียบเทียบความมากน้อยในการประสบปัญหาการฝึกภาคปฏิบัติแล้ว พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ประสบปัญหามากที่สุด นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ประสบปัญหามากเป็นอันดับรองลงมา ส่วนนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ประสบปัญหาน้อยที่สุด

ลุนีย์ วิวัฒนาการ (2521) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษานพยาบาลเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของคณะพยาบาลศาสตร์ พบว่า ในด้านหลักสูตร นักศึกษาส่วนใหญ่ของทั้ง 3 สถาบัน คือ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยขอนแก่น เห็นด้วยว่าหลักสูตรพยาบาลมีประโยชน์ทั้งด้านอาชีพและชีวิตประจำวัน แต่ไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติได้สัดส่วนกันดี

กนกพร สุก้าวัง (2523) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษานพยาบาลที่มีต่อการศึกษาด้านการปฏิบัติบนหอผู้ป่วย โรงพยาบาลเมืองลำปาง วิทยาลัยลำปาง พบว่า ก่อนเข้าเรียนนักศึกษาส่วนใหญ่ชอบวิชาชีพพยาบาลปานกลาง ภายหลังเข้าเรียน ส่วนใหญ่ชอบวิชาชีพพยาบาลน้อย นักศึกษาเมื่อขึ้นปฏิบัติงานครั้งแรกส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นในตนเองน้อย กลัวทำงานไม่ถูกวิธีตามที่เรียนมา

นักศึกษาส่วนใหญ่ชอบปฏิบัติงานกับผู้มีประสบการณ์มากกว่า ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับอุปสรรคในการทำงาน นักศึกษาส่วนใหญ่ มีความเห็นว่าเกิดจากการขาดความร่วมมือระหว่างบุคลากรที่อยู่ในวงการพยาบาล อันได้ขรลงมาคือการที่มีผู้ป่วยอยู่ในความดูแลมากเกินไป

ประอรนุช ตุลาอาษร (2526) ได้ศึกษาสภาพแวดล้อมทางการศึกษาภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลในทัศนะของอาจารย์ และนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พบว่า นักศึกษาและอาจารย์ มีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องของสถาบันมีการจัดเตรียมเอกสารประกอบการเรียน คู่มือปฏิบัติการพยาบาล บทความและตำราที่จำเป็นไว้น้อย เทคนิคและวิธีสอนของอาจารย์ไม่น่าสนใจ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ไม่เพียงพอในการฝึกปฏิบัติงาน นักศึกษาไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผล การฝึกปฏิบัติงานขาดการประสานงานที่ดีระหว่างนักศึกษา อาจารย์พยาบาล และผู้ร่วมงานอื่น ๆ

ถนอมขวัญ ทวีบุรณ และทองสกล อรจันทร์ (2533) ได้ศึกษาความพร้อมในการศึกษาภาคปฏิบัติของผู้ป่วยของนักศึกษาพยาบาลปีที่ 2 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ปีการศึกษา 2532 จำนวน 127 คน พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความพร้อมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสมอง ด้านร่างกาย และด้านจิตใจ เมื่อเปรียบเทียบแต่ละด้านในระยะก่อนและหลังการเรียน และการฝึกปฏิบัติ พบว่า ความพร้อมด้านสมองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .001 และความพร้อมด้านร่างกายมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนความพร้อมด้านจิตใจไม่มีความแตกต่างและความพร้อมทั้งสามด้านนี้ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001

กุศล ศรีอุทัย , สุธุมล พัทฒนเศรษฐานนท์ และ มาลีวัล เลิศสาครศิริ (2534) ได้ศึกษาติดตามผู้สำเร็จการศึกษานพยาบาลศาสตร์บัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลเซนต์หลุยส์ พบว่า ในด้านการรับรู้ของผู้สำเร็จการศึกษาต่อการจัด การเรียนการสอน อาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษ มีคุณสมบัติน้อยอยู่ในระดับดี ยกเว้น ความรู้ ความสามารถ ความเป็นผู้นำทางปัญญาทางอาจารย์พิเศษอยู่ในระดับดีมาก การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติทุกข้อ้อย มีความเหมาะสมในระดับดี ยกเว้น การมีอาจารย์พิเศษเพียงพอและดูแลใกล้ชิด อยู่ในระดับควรปรับปรุง การฝึกภาคปฏิบัติในโรงพยาบาล และนอกโรงพยาบาลทุกรายการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับดี สถานที่ ห้องสมุด

การใช้บริการของห้องสมุด สนามกีฬา สถานที่พักผ่อน การส่งเสริมกิจกรรมนักศึกษา การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาด้วยกัน นักศึกษา อาจารย์กับนักศึกษา การแนะแนวการเรียน และการให้คำปรึกษาทางวิชาการทุกด้านอยู่ในระดับดี

การศึกษาของศรีสวาท ชัยครุฑ (2536) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธ์สภาพเชิงช่วยเหลือของอาจารย์และนักศึกษา กับประสบการณ์ปฏิบัติการพยาบาลทางคลินิกของนักศึกษานพยาบาล ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 460 คน พบว่า ตัวแปรที่มีความสำคัญในการร่วมกันพิจารณาประสบการณ์ปฏิบัติการพยาบาลทางคลินิกคือ การเป็นแบบอย่าง การทำกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้โดยตรง การแสดงออกอย่างอบอุ่นและเอื้ออาทร ซึ่งร่วมกันพิจารณาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้ร้อยละ 32.60 ($R = .3260$)

งานวิจัยในต่างประเทศ

กันเตอร์ (Gunter, 1965 อ้างใน นวงเพ็ญ เจียมปัญญาธิ, 2524) ได้ศึกษาในเรื่องทัศนคติต่อวิชาชีพพยาบาล เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวางหลักสูตร และจัดหาประสบการณ์ให้นักเรียน โดยส่งแบบสอบถามไปยังนักศึกษาปีที่ 2 ในมหาวิทยาลัยมิคเวลเทอร์น จำนวน 120 คน พบว่า นักศึกษาที่พอใจในวิชาชีพนั้นมีประมาณครึ่งหนึ่งและยังพบว่า แรงจูงใจ เริ่มแรกในการเรียนพยาบาลนั้นต้องการช่วยเหลือประชาชน และรองลงมาคือต้องการความรู้

บราวน์ โอเชอร์แมน และ สวิฟท์ (Brown, Obersman and Swift, 1974 อ้างใน นวงเพ็ญ เจียมปัญญาธิ, 2524) ได้ศึกษาถึงภาพพจน์ของนักศึกษานพยาบาลในระดับปริญญาตรีที่มีต่องานพยาบาล โดยได้ทำการศึกษากับนักศึกษานพยาบาลในมหาวิทยาลัยโอเรกอน และแคลิฟอร์เนียผลคือ นักศึกษาทั้งสองแห่งมีความเห็นว่างานพยาบาลนั้นเป็นงานหนัก จำเจ เป็นงานที่ต้องเอาใจใส่ดูแลและเป็นงานที่ต้องให้บริการสังคม

บาร์ฮาม (Barham, 1965) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของอาจารย์พยาบาลในมหาวิทยาลัย คาลิฟอร์เนีย พบว่า อาจารย์ที่มีประสิทธิภาพในการสอน คือ ผู้ที่สามารถควบคุม

สถานการณ์ได้ดี ยอมรับในข้อจำกัดของตัวเอง มีการแสดงออกถึงความเข้าใจในการทำงานร่วมกับนักศึกษา โดยการให้ความช่วยเหลือเมื่อนักศึกษามีความรู้สึกว่า ไม่สามารถอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ เพียงลำพังได้ เป็นผู้มีความสามารถในการให้คำอธิบายได้เข้าใจชัดเจนและมี ความสามารถในการกระตุ้นให้นักศึกษามีความต้องการที่จะเรียนรู้

รีเวน (Revans , 1966) ได้ศึกษาความรู้สึกของนักศึกษาพยาบาลในประเทศอังกฤษ 3 แห่ง เกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่อการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ต่างไม่พอใจที่ได้ รับเวรหุคไม่แน่นอน งานพยาบาลเป็นงานที่เหนื่อย การศึกษาภาคทฤษฎีและปฏิบัติไม่สอดคล้อง การ ปฏิบัติงานไม่ได้รับการเอาใจใส่สังเกตงาน ให้คำแนะนำจากครุพยาบาลเท่าที่ควร ผู้ศึกษาเรื่องนี้ได้ ให้ข้อเสนอแนะว่า พยาบาลและครุพยาบาลควรได้ร่วมมือปฏิบัติงานกันกับนักศึกษาพยาบาลบนหอผู้ป่วย อย่างใกล้ชิด ผู้บริหารโรงเรียนและผู้หน้าที่รับผิดชอบในการศึกษา ควรให้ความสนใจศึกษาปัญหา ของนักศึกษาด้วย

เพย์นิช (Mary Louis Paynich , 1971) ได้สำรวจความรู้สึกของนักศึกษา พยาบาลต่อการปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้สึกว่าการปฏิบัติงานบนหอ ผู้ป่วย เป็นการฝึกหัดให้นักศึกษารู้จักพึ่งตนเอง และเรียนรู้การรับผิดชอบในหน้าที่ และมีนักศึกษา จำนวนไม่น้อยที่กล่าวว่า ไม่ต้องการให้อาจารย์นี้เทศควมการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยใกล้ชิดนัก เพราะทำให้นักศึกษาประหม่า ขาดความมั่นใจ ขาดความภาคภูมิใจในตนเอง

บราวน์ (Brown , 1981) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ของนักศึกษาและอาจารย์ ใน เรื่องประสิทธิภาพในการสอนของครุคลินิกโดยศึกษากับอาจารย์ และนักศึกษาในมหาวิทยาลัยอีสต์ คาโรไลนา (East Carolina) พบว่า ในความเห็นของนักศึกษานั้น ให้ความสำคัญกับพฤติกรรม การสอนที่มีประสิทธิภาพเรื่องลำดับตามความสำคัญ ดังนี้

1. สร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับนับถือแก่นักศึกษา
2. มีการประเมินผลที่ยุติธรรม
3. มีความสนใจในการดูแลผู้ป่วยอย่างแท้จริง
4. ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่นักศึกษา

5. มีความคาดหวังต่อนักศึกษาตามสภาพที่เป็นจริง

ส่วนในความคิดเห็นของอาจารย์ให้ความสำคัญกับพฤติกรรม การสอนที่มีประสิทธิภาพ เรียงตามลำดับ ความสำคัญดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนภาคทฤษฎีและการปฏิบัติพยาบาล
2. มีความรู้ดี และสามารถถ่ายทอดความรู้แก่นักศึกษาได้ดี
3. ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา
4. มีการประเมินผลที่ดีเยี่ยม
5. มีความสามารถที่จะกระตุ้นให้นักศึกษามีความต้องการที่จะเรียนรู้

เวอร์เรน (Verran, 1983) ได้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับการสอนนักศึกษานurses พบว่า นักศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะว่า อาจารย์ควรขึ้นไปดูแลการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาให้มากกว่าที่เป็นอยู่ และควรประสานงานกับเจ้าหน้าที่บนหอผู้ป่วยให้มากขึ้น เน้นการปฏิบัติงานเพื่อเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ ให้เวลาเพื่อการสอนมากขึ้น